

2. patro

Praha, Myslíkova ulice 9, 2. patro, 4. 11. – 30. 11.

Opuštěný byt, ve kterém zůstaly sny těch, kteří v něm žili.

PŘEDSÍŇ

Holé stěny popsané slovy od podlahy až k vysokému stropu, dveře vedoucí do dalších pokojů.

KUCHYŇ

Prázdný stůl a tu a tam zatoulané opuštěné zbytečnosti – ke zdi přišpendlené pohlednice, školní rozvrh, vizitka lékaře, dětská kresbička. Nakřivo zavěšená dřevěná polička, ke kraji sjíždí mosazný svícínek, malovaná slepička a moduritové prasátko. Na místě, kde býval sporák, je prázdný zaprášený obdélník a umoulaná chňapka. Stěny popsané až po své okraje slovy jen namátkou čtenými: „Gábina zakřičela z kuchyně ‚Říkáš něco?‘, ‚Hovno.‘. Chvilí bylo ticho a potom pustila rádio. Vylezl jsem z vany a setřel ze sebe nanosy pěny, oblél jsem se a vešel do kuchyně. Gábina seděla u linky a nejistě se na mě dívala a já jsem řekl: ‚Ženo, asi nepochopíš, ale ani já nejsem schopen pochopit, že můžeš deset let svého života prožít tak, aby ses co nejvíce vzdálil své minulosti a pokud možno i sám sobě.“

KOUPELNA

Bílá vana cize přebývá v prázdné koupelně bez zubních kartáček, krémů a lahviček jako nahé tělo na prosektuře. Umyvadlo, zaprášené zrcadlo, elektrický drát trčí ze stěny, u okna, bůhví proč,

o zed' jsou opřené malířské štafle. Na zelenohnědých kachličkách je napsáno bílou křídou: „Stála jsem na rohu ulice a dívala jsem se do oken, ve kterých se svítilo.“

POKOJ č. 1

A opět bílá. Bílá je zem, strop i stěny. Obílené předměty visí v prostoru pokoje jako zjevení – kartáč na vlasy, brýle, vidlička, suchá květina, gumová rukavice, klíč, vánoční formička, cedník, pájka, trubka z armatury, víčko od zavařeniny... V první chvíli se zdá, že se ty bílé drobnůstky sypou ze stropu na podlahu jako oprýskaná omítka, jako peří, jako sněhové vločky, ale ony se nehýbou, nehybně zejí v prázdném prostoru. Občas, když závan vzduchu vklouzne otevíranými dveřmi, se lehce zhoupnou, zachvějí se jako zrnka prachu v ostrém pruhu světla, a po chvíli se opět pohrouží do svého strnulého, tichého bytí.

KOMORA

Z bílého pokoje přímo do tmy. Údiv, mžourání, tápání v šeru, ale pak, pomalu, opatrně, jako žárovičky na vánočním stromku, se rozsvěcuje světlo a několik minut je možné uvidět to, co bylo skryté, odložené, zaštrachané, tak jak tomu bývá v šatnách a komorách. Harampádí, pohozená šála, odložené šaty, větrovka, starý kabát... dokonce obrazy jsou zde poházené, opřené o stěnu, o židle: na jednom se usmívá mladý svatební pár, na jiném je chlapec se šavlí v pozici bo-

jovníka, tady vychází stará paní v květovaném županu ze dveří a zde stojí děvčátko namalované zezadu na rudém pozadí, s dlouhými vlasy splývajícími až k pasu. Je otočené zády ke světu jako postavy na obrazech Caspara Davida Friedricha, jako by nechtělo s nikým mluvit, jako by se ocitlo v Antonioniho Červené pustině. Ale to už žárovka pohasíná a vše se halí do tmy.

POKOJ č. 2

Prostor je laděný pracovně, stažené rolety, videoprojekce. Simultánně na třech plátnech nevelkých rozměrů se odehrávají tři příběhy. Svatba, děvčátko, které tančí a hraje si na nevěstu, mladý bojovník, který cvičí tai-či. Zdá se, že postavy z obrazů zasutých ve tmě komory ožívají, avšak v jiném světle, v jiném čase, v jiném kontextu.

POKOJ č. 3

Známé postavy, jenže opět v jiných souvislostech. Ve vyklizeném pokoji, kde zbyly dva kusy nábytku příkryté bílou plachtou, jsou rozmístěny obrazy mladého bojovníka a dívky otočené zády. Obrazy jsou, stejně jako stěny pokoje, popsané jakýmsi příběhem, který je možný v úryvcích číst.

ZÁCHOD

I zde jsou stěny popsané od stropu až k podlaze slovy. Hukot větráku, důvěrně známý ozón a pár zapomenutých, špatně ostřených fotografií, korespondenční lístek z dětského tábora přišpendlený ke zdi: „Milí rodiče a sestro mám se tu dobře a je tu veselo...“

Dívák procházející bytem začíná vnímat příběhy těch, kteří zde žili. Postavy se mu vrací v dalších a dalších podobách, v nových souvislostech, a co víc,

zhušťují se do obecných vzorů, do archetypů, jakými jsou nevěsta, bojovník, rodina, svatba nebo dívka v rudém poli. Ale nejpůsobivější je samotný prostor prázdného bytu, který v sobě skrývá sny, radosti, slzy, smích, myšlenky těch, kteří odešli. Prostor, ve kterém každá věc – tkanička od bot, list ze školního sešitu – vše, čeho se jeho obyvatelé dotýkali, naléhavě svědčí, podobně jako zablácené boty na obraze Van Gogha, jako dýmka a kapesník na žluté prázdné židli. Ale nikoli všechny předměty zůstávají obnažené ve svém osamění, žalující ve svém stesku jako opuštěný pes, který teskní po majiteli. Celá instalace jako by se nacházela v časovém bodě mezi naléhavou výpovědí opuštěného bytu i věcí a možností jejich tichého spočinutí v sobě. Předměty v Pokoji č. 1 se osamostatnily, ztratily své dřívější funkce a významy, vrátily se do bílého ticha svého vlastního bytí jako láhve na Morandiho zátiších. Po formální stránce Pokoj č. 1 upomíná na známou instalaci Ilji Kabakova, její prostor ale odkazoval k sociální a nikoli existenciální realitě. Efekt levitujících předmětů použil také Otis Laubert na výstavě Metropolis, ale i v tomto případě byl obsah jiný, lehce estetizující a nikoli lyrickoexistenciální, jako je tomu v případě instalace nazvané 2. patro. Existenciální charakter má ostatně i způsob, jakým Kamila Ženatá (1953, viz At. č. 3/90, 13/06, 19/07), autorka instalace, pracuje s pamětí, způsob jakým „přepisuje“ výtvarný prostor literárním příběhem. Je možné vzpomenout Marcela Broodthaerse, který jako první popsal stěny výstavního sálu, nebo Josepha Kosutha. Každý z umělců měl ke svému jednání vlastní důvod. Ostatně důvod mají všichni, kteří píší po zdech. Zamilovaní, poutníci, rebelové, také vězni píší, vyškrabávají do stěn svých cel

vzkazy a žaloby, i blázni píší na bílé stěny ústavních pokojů zprávu o tom, že zde žili. Když Kamila Ženatá píše na stěny bytu a dokonce na své vlastní obrazy, má k tomu podobné důvody, i když reflektované a proměněné do umělecké výpovědi. Můžeme ale vzpomenout i další umělce, kteří používají literární text v instalaci. Sophii Calle, kterou s Kamilou Ženatou kromě obliby příběhu spojuje také nevěsta – ona zvláštní archetypální bytost, kterou Calle často zve do svých „instalačních vyprávění“. A především Adrienu Šimotovu je třeba vzpomenout. I ona se dotkla paměti místa a paměti rodu na výstavě Co mizí a zůstává nebo na výstavě Paměť rodiny. I ona zapojila text, nikoli jako výtvarný, ale jako významový a vyprávěcí prvek do svých prostorových děl.

Instalace 2. patro v bytě v Myslíkově ulici spojil reálný, výtvarný a literární prostor v jeden jediný působivý celek. Umocňuje tak výpověď umělkyně a divákovi umožňuje intenzivní prožitek. Možná úryvek z autorčina textu řekne o této výpovědi více. „Ani jsem si nepřipouštěla, že ten člověk již zemřel, že byt, téměř prázdný, zůstal pouze jako jediný svědek tehdejších svátků, snídání, hovorů a návratů ze školy, večerů a vstávání, na zdi zežloutlé dětské kresby s neumělým písmem... vyryté čárky na zdi, jak jsme rostli, ohmatané dveře od spíže... A ten mnich asi nevěděl, při slavnostním obřadu, že se teď dívá do nekonečného universa, za hranice smrtelnosti, jako by ale nic netušil o životě a konkrétní obyčejnosti poškrábaných dveří psem, který vplakal celou noc, aby se dostal ke svému pánovi... Už zde nic není, jenom ten prázdný prostor. Ve světě, kde vládne čas, se nic nevrací zpátky...“

Milena Slavická